

Finansowanie przejścia na czystą energię w Europie

STRESZCZENIE

Czysta energia oznacza energię, której produkcja i zużywanie powoduje minimalną emisję gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń. Poziom emisji powiązanych z zużyciem energii można również obniżyć za pomocą środków poprawy energooszczędności służących zmniejszeniu zapotrzebowania na energię.

Do osiągnięcia celów porozumienia klimatycznego z Paryża (utrzymanie wzrostu temperatury na świecie na poziomie znacznie poniżej 2°C w stosunku do poziomu sprzed epoki przemysłowej, docelowo ograniczenie do 1,5°C) konieczne jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do niemal zera w drugiej połowie obecnego stulecia. Dla sektora energetycznego oznacza to konieczność stopniowego wycofywania paliw kopalnych i zastępowanie ich niskoemisyjnymi źródłami energii. Wymaga to bezprecedensowej transformacji wytwarzania i zużywania energii, z czym wiązać się będą inwestycje o wartości wielu bilionów euro.

Finansowanie transformacji przeprowadzanej na tak dużą skalę jest przede wszystkim zadaniem dla sektora prywatnego, niemniej rządy państw członkowskich i UE mają również do odegrania kluczową rolę w tworzeniu politycznych ram wsparcia. Obejmują one rynek energii i rynek emisji, podatki, regulacje, środki zachęty, finansowanie kluczowej infrastruktury oraz innowacje, koordynację i działania informacyjne. W ramach unii energetycznej Komisja Europejska zaproponowała pakiet przepisów i strategii politycznych mających wspierać przejście na czystą energię. Ponadto UE przeznaczyła 20 % swojego budżetu na działania w dziedzinie klimatu, w tym dotyczące czystej energii.

Parlament Europejski jest orędownikiem ambitnej polityki energetyczno-klimatycznej; uważa, że rynek emisji i rynek energii są kluczowymi czynnikami, i opowiada się za ambitnymi celami w zakresie energooszczędności i odnawialnych źródeł energii.

Spis treści:

- Ramy polityki klimatyczno-energetycznej UE
- Przejście na czystą energię
- Polityka wspierająca inwestycje w czystą energię
- Fundusze UE na rzecz czystej energii
- Stanowisko Parlamentu Europejskiego
- Podstawowe źródła

Ramy polityki klimatyczno-energetycznej UE

UE zobowiązała się do zmniejszenia swojej emisji gazów cieplarnianych o 40 % do 2030 r. w stosunku do poziomów z 1990 r. Rada Europejska zatwierdziła ten cel w październiku 2014 r. Stanowi on podstawę ustalonego na szczeblu krajowym wkładu UE i jej państw członkowskich w realizację postanowień porozumienia klimatycznego z Paryża. Jest to ważny krok w długoterminowym procesie przejścia do gospodarki niskoemisyjnej. UE dąży do zmniejszenia swojej emisji dwutlenku węgla o 80–95 % do 2050 r., a porozumienie paryskie przewiduje zerową globalną emisję netto w drugiej połowie obecnego stulecia.

Ponieważ największa część emisji UE pochodzi z zużycia energii, kluczowe znaczenie dla przejścia do gospodarki niskoemisyjnej ma czysta energia. Unijna polityka klimatyczna jest zatem uzupełniana działaniami politycznymi promującymi odnawialne źródła energii i energooszczędność.

Obecne cele do roku 2020 zakładają 20-procentowy udział odnawialnych źródeł energii w rynku oraz zwiększenie o 20 % efektywności energetycznej. Komisja Europejska przedstawiła kompleksowy pakiet wniosków ustawodawczych dotyczących polityki energetycznej i klimatycznej do 2030 r., którego celem jest zmniejszenie o 40 % emisji gazów cieplarnianych, 27-procentowy udział odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie o 30 % efektywności energetycznej. Opublikowany w dniu 30 listopada 2016 r. pakiet [Czysta energia dla wszystkich Europejczyków](#) obejmuje wnioski dotyczące rynków energii elektrycznej, energii ze źródeł odnawialnych, efektywności energetycznej, budynków i zarządzania unią energetyczną. Na obecnym etapie Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej analizują te wnioski i wprowadzają do nich poprawki.

Przejście na czystą energię

Czysta energia oznacza energię, której produkcja i zużywanie powoduje minimalną emisję gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń. Przejście na czystą energię wymaga dużych inwestycji we wszystkich obszarach wykorzystania energii, takich jak produkcja energii elektrycznej, transport, ogrzewanie i chłodzenie, a także działalność przemysłowa. Ograniczenie emisji pochodzących z zużycia energii może również nastąpić na skutek zmniejszenia zapotrzebowania na energię za pomocą środków poprawy energooszczędności.

Wyzwaniem w zakresie **produkcji, przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej** jest zastąpienie paliw kopalnych odnawialnymi źródłami energii, takimi jak energia wiatru i energia słoneczna, przy czym należy jednocześnie utrzymać bezpieczeństwo dostaw energii oraz przystępne ceny energii dla gospodarstw domowych i odbiorców przemysłowych. Niezbędne są zarówno inwestycje w produkcję czystej energii, jak i inwestycje w źródła zapasowe dla odnawialnych źródeł energii zależnych od warunków atmosferycznych, magazynowanie energii, wzajemne połączenia sieci, inteligentne sieci energetyczne i inteligentne liczniki. W dłuższej perspektywie technologie wytwarzania bioenergii i pochłaniania dwutlenku węgla stwarzają możliwość usunięcia dwutlenku węgla z atmosfery, równoważąc w ten sposób nieuniknione emisje w innych sektorach.

Konsumenci energii elektrycznej w gospodarstwach domowych i przemysłowi odbiorcy energii mogą odegrać równie istotną rolę. Z jednej strony bowiem mogą oni przyczynić się do zmniejszenia zapotrzebowania, inwestując w energooszczędne urządzenia. Z drugiej strony, mogą ułatwić dostosowanie zapotrzebowania do zmian podaży przez wykorzystanie inteligentnych liczników i inteligentnych urządzeń. Ponadto konsumenci

coraz częściej zaczynają produkować własną energię elektryczną, którą mogą wykorzystać na miejscu, magazynować lub wprowadzić do sieci.

W **sektorze transportu**, który w 94 % jest nadal zależny od ropy naftowej, przejście na czystą energię będzie wymagało ogromnych inwestycji w infrastrukturę, systemy transportowe i inteligentne pojazdy. Można tu wymienić na przykład elektryczne pojazdy i punkty ładowania czy zrównoważone biopaliwa dla transportu drogowego, żeglugi i lotnictwa. Potrzebne są badania nad bardziej inteligentnymi sposobami zaspokajania naszych potrzeb w zakresie mobilności w miarę wycofywania paliw kopalnych.

Budynki, które obecnie są odpowiedzialne za około 40 % zużycia energii w UE, osiągną większą energooszczędność wskutek renowacji istniejących budynków i zapewnieniu niemal zerowego zużycia energii przez nowe budynki. Inwestycje w ogrzewanie i chłodzenie oparte na odnawialnych źródłach energii mają kluczowe znaczenie dla dekarbonizacji budownictwa.

Wszystkie te działania składają się na fundamentalną zmianę w sposobie wytwarzania energii i korzystania z usług energetycznych. Zmiana ta wymaga ogromnych inwestycji, jednocześnie stwarza możliwości rozwoju i zatrudnienia pracowników o wysokich kwalifikacjach. Według Komisji Europejskiej przejście na czystą energię w UE będzie wymagało 177 mld EUR dodatkowych inwestycji rocznie począwszy od 2021 r. Jeśli odpowiednie inwestycje nie zostaną podjęte już teraz, istnieje ryzyko uzależnienia od długo utrzymującej się infrastruktury wysokoemisyjnej oraz powstania aktywów osieroconych.

Polityka wspierająca inwestycje w czystą energię

Jakkolwiek inwestycje publiczne mogą odegrać ważną rolę w procesie transformacji energetyki, większość inwestycji musi pochodzić z sektora prywatnego. Rynki o odpowiednio zaprojektowanej strukturze i skuteczne strategie polityczne mogą zapewnić zachęty dla dużych inwestycji w innowacje dotyczące czystej energii.

Rynki o odpowiednio zaprojektowanej strukturze są potężnym narzędziem, ponieważ mechanizmy ustalania cen ułatwiają osiągnięcie celów przy najniższym koszcie. Na unijnym **rynku emisji** – tj. w unijnym systemie handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS) – przedsiębiorstwa inwestują w energię niskoemisyjną, jeśli koszt inwestycji jest niższy niż oczekiwany koszt emisji dwutlenku węgla, którego udało się uniknąć. Aby zagwarantować inwestorom pewność podczas długoterminowych inwestycji, zasady rynku muszą być stabilne. W systemie EU ETS brakuje jednak mechanizmu dopasowywania podaży uprawnień do rzeczywistego zapotrzebowania, co powoduje, że nadwyżki uprawnień i niskie ceny nie zachęcają do inwestycji w czystą energię. UE przeciwdziała tej sytuacji, wprowadzając rezerwę stabilności rynkowej w celu zrównoważenia podaży i popytu w ramach szerszej reformy systemu EU ETS w okresie po 2020 r.

Dobrze funkcjonujący **rynek energii elektrycznej** powinien zachęcać do inwestycji w wydajną infrastrukturę energetyczną. Propozycja Komisji dotycząca nowej struktury rynku energii elektrycznej ma na celu dostosowanie rynku energii elektrycznej do zwiększającego się udziału energii ze źródeł odnawialnych o nieprzewidywalnej charakterystyce produkcji przez otwarcie rynku na elastyczny popyt, elastyczne magazynowanie i elastyczną produkcję, która reaguje na sygnały rynkowe. Zakłada ona również zwiększenie praw konsumentów i przewiduje ich aktywny udział w rynku. Systemy przewidujące gwarantowane przychody, takie jak taryfy gwarantowane dla energii ze źródeł odnawialnych, mogą być przydatnym narzędziem promowania

inwestycji na początkowych etapach rozwoju technologii, niemniej należy stopniowo zaprzestawać ich stosowania w odniesieniu do dojrzałych technologii.

Również **regulacje** mogą być czynnikiem napędzającym inwestycje w czystą energię. Unijne zasady dotyczące ekoprojektu gwarantują, że do obrotu na jednolitym rynku są wprowadzane tylko urządzenia energooszczędne. W sektorze transportu wprowadzenie zezwoleń na mieszanie prowadzi do powstania rynku biopaliw i stwarza zachętę do inwestowania w ich produkcję. Z kolei w sektorze budownictwa kodeksy budowlane wspierają inwestycje w rozwiązania zwiększające efektywność energetyczną, takie jak izolacja czy ogrzewanie oparte na odnawialnych źródłach energii.

Dodatkowe **środki wspierające** obejmują zapewnianie informacji (np. etykietowanie energetyczne urządzeń) umożliwiającym podejmowanie racjonalnych decyzji zakupowych; likwidowanie przeszkód administracyjnych; wprowadzenie podatku jako kosztu wywołania negatywnych efektów zewnętrznych; dotacje premiujące pozytywne efekty zewnętrzne i umożliwiające innowacje; środki służące korygowaniu niedoskonałości rynku (takich jak np. „rozbieżność motywacji” właścicieli budynków, którzy inwestują w renowacje, i najemców odnoszących korzyści z niższych rachunków za energię).

W **sektorze finansów** ograniczenie ryzyka przyczynia się do obniżenia kosztu kapitału dla inwestycji w czystą energię. Ujawnienie ryzyka związanego z klimatem pomaga uniknąć inwestycji, które staną się aktywami osieroconymi.

Fundusze UE na rzecz czystej energii

W obecnych wieloletnich ramach finansowych (2014–2020) co najmniej 20 % budżetu UE (ok. 180 mld EUR) powinno zostać przeznaczone na wkład w budowanie społeczności niskoemisyjnej i odpornej na zmianę klimatu. Z tego też względu cele i działania związane z klimatem zostały włączone do horyzontalnych obszarów polityki i programów UE. W swoim sprawozdaniu z listopada 2016 r. Europejski Trybunał Obrachunkowy [stwierdził](#), że poczyniono znaczący postęp na drodze do osiągnięcia celu na poziomie 20 %, należy jednak dołożyć większych starań, jeśli cel ten ma zostać osiągnięty.

UE zapewnia finansowanie czystej energii za pośrednictwem różnych [programów i instrumentów](#). [Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych](#) (EFIS) jest najnowszym i największym instrumentem finansowym Komisji służącym do pobudzenia dalszych inwestycji w UE w dziedzinie m.in. finansowania efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, inteligentnych systemów pomiarowych i projektów infrastrukturalnych. Od września 2017 r. ponad 20 % zatwierdzonych działań w ramach EFIS (46,5 mld EUR) to działania na rzecz sektora energii. W ramach Europejskiego programu energetycznego na rzecz naprawy gospodarczej przewidziano prawie 4 mld EUR dla kluczowych unijnych projektów w dziedzinie energii w latach 2009-2019, natomiast instrument „Łącząc Europę” dysponuje budżetem w wysokości 5,4 mld EUR na projekty związane z energią i może uruchomić dodatkowe fundusze za pośrednictwem instrumentów finansowych, takich jak obligacje projektowe. Finansowanie jest również dostępne za pośrednictwem europejskich funduszy strukturalnych: w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Funduszu Spójności zainwestowanych zostanie ponad 21 mld EUR na rzecz efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej, budynkach mieszkaniowych i w przedsiębiorstwach, ze szczególnym uwzględnieniem MŚP, a także na rzecz wytwarzania energii wiatrowej, słonecznej, energii z biomasy i ze źródeł odnawialnych w okresie programowania 2014-2010.

UE wspiera inicjatywy badawcze w dziedzinie energii z myślą o rozwoju nowych technologii dostaw energii i zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego. W budżecie programu „Horyzont 2020” na lata 2014–2020 przewidziano 5,9 mld EUR dla projektów badawczych w dziedzinie energii. Inne inicjatywy i programy to NER300 na rzecz energii niskoemisyjnej, program LIFE, Europejski Fundusz na rzecz Efektywności Energetycznej, niedawno ogłoszona inicjatywa dotycząca inteligentnego finansowania inteligentnych budynków oraz finansowanie za pośrednictwem Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

Stanowisko Parlamentu Europejskiego

Parlament Europejski [opowiada się za](#) ambitną polityką klimatyczno-energetyczną i ambitniejszymi celami w zakresie efektywności energetycznej i energii ze źródeł odnawialnych. Uważa, że system EU ETS i rynki energii elektrycznej są kluczowymi elementami w procesie przejścia na czystą energię. Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej są obecnie na etapie analizowania i wnoszenia poprawek do licznych [wniosków ustawodawczych w dziedzinie energii](#) będących częścią strategii UE na rzecz unii energetycznej.

Podstawowe źródła

Erbach G., [„Promotion of renewable energy sources in the EU: EU policies and Member State approaches”](#) [Wspieranie odnawialnych źródeł w UE: polityka UE i podejścia państw członkowskich], Biuro Analiz Parlamentu Europejskiego, czerwiec 2016 r.

Erbach G., Svasek M., Dobрева A., [„Public expectations and EU policies: energy supply and energy security”](#) [Oczekiwania społeczne a polityka UE: dostawa energii i bezpieczeństwo energetyczne], Biuro Analiz Parlamentu Europejskiego, lipiec 2016 r.

Sapala M., [„How the EU budget is spent: Cohesion Fund”](#) [Jak wydawane są środki z budżetu UE: Fundusz Spójności], Biuro Analiz Parlamentu Europejskiego, wrzesień 2016 r.

Zastrzeżenie prawne i prawo autorskie

Niniejszy dokument sporządzono dla posłów do Parlamentu Europejskiego i pracowników Parlamentu. Jest on przeznaczony dla posłów i pracowników jako materiał informacyjny, który ma pomóc im w wykonywanych przez nich pracach parlamentarnych. Za treść niniejszego dokumentu odpowiada wyłącznie autor, a opinie w nim wyrażone nie odzwierciedlają oficjalnego stanowiska Parlamentu Europejskiego.

Powielanie i tłumaczenie do celów niehandlowych jest dozwolone pod warunkiem wskazania źródła oraz wcześniejszego poinformowania Parlamentu Europejskiego i wysłania mu egzemplarza.

© Unia Europejska, 2017.

Prawa autorskie do fotografii: © Unia Europejska.

eprs@ep.europa.eu

<http://www.eprs.ep.parl.union.eu> (intranet)

<http://www.europarl.europa.eu/thinktank> (internet)

<http://epthinktank.eu> (blog)

